

למעשה

הרב עובדיה דהן שליטי"א

י"ד המועצה הדתית אשדוד ורב בית הכנסת הניכי הישיבות –
"בית יוסף" קרית פוניבי

כוחו של שקר להפוך את היצירות

דתן ואבירם טענו שמשנה רבינו בכוונה שלח את המרגלים כדי שלא יכנסו מיד לארץ כי אז הוא יצטרך למות

כתב רבינו החיד"א בספרו ראש דוד (ד"ה ובזה הבה נא אבא) יש מפרשים בפירוש הכתוב (יג,ב) שלח לך אנשים לך להנאתך וסתם הענין אך בסוף נתגלה דע"י המרגלים נתגלגל שישארו ארבעים שנה ומהאי מטי ליה הנאה למשה רבינו ע"ה אשר חי ארבעים שנה אחרים במדבר בכבודו ובגדולתו דאם לא היה עון המרגלים היו נכנסים תיכף לארץ ומוכרח היה דמשה רבינו ע"ה לא יכנס לארץ דכבר נגזר עליו עתה תראה אשר אעשה לפרעה' (שמות ו,א) ואין אתה רואה במלחמת ל"א מלכי כנען כמו שאמרו ז"ל (סנהדרין קיא א) ואם כן מענין המרגלים מטי ליה הנאה והיינו מאי דאמר ליה רחמנא שלח לך להנאתך ולטובתך סוף המעשה במחשבה תחילה ע"כ דבריהם ועוד נתבאר בדרוש שלח לך דהמרגלים היו להחזיק בארץ וכמו שכתבו בתרגום יונתן יג כ והמפרשים וזה מורה דארץ ישראל אינה מוחזקת ולכן שלחו המרגלים לעשות חזקה וזה שאמרו דתן ואבירם ומפיהם לפידים יהלוקו כגחלי אש אורו"י הוא דקמור"ו נגד משה רבן המעט כי העלייתנו מארץ זבת חלב ודבש להמיתנו כמדבר דהיינו גזירת המרגלים כמו שפירש רש"י וטעם הגזירה הזו מכל הצער הגדול שנפתח במרגלים היינו כי תשתרר עלינו שאם היינו נכנסים לארץ ישראל היית צריך להיפטר תיכף מגזירת עתה תראה ולהאריך לך ימי גדולתך ומלכותך לקינו להישאר במדבר ארבעים שנה כדי שתאריך ימים ותשתרר עלינו ותקטן זאת בעיניך אלא שדברת בשם ה' שלעתידי לבא אנו באים בזכותך וזה שאמרו גם השתרר שלא די שררתך בחיינו אלא גם השתרר לעתיד לבא וכמו שאמרת פסוקים ל"ב ל"ה ופגריכם אתם וגו' אם לא זאת אעשה וגו' ומי יכול לסבול שררה כזו כי אפילו המות לא יפריד שררתך עלינו

המשך בעמוד שלוש

מאמר מרכזי הרב פנחס זרביב

כוחה של חברה רעה - רועה כסילים ירוע

מה גרם לדתן ואבירם 'הצדיקים' לחטוא

מה גרם לדתן ואבירם 'הצדיקים' לחטוא כתוב במדרש (במדב"ר יח, ה והובא ברש"י) ודתן ואבירם בני אליאב ואון בן פלת בני ראובן (טז,א) ודתן ואבירם, מכאן אמרו אוי לרשע אוי לשכנו, דתן ואבירם לפי שהיו שכנים של קרח שהיה שרוי בדרום, דכתיב (במדבר ג, כט): משפחת בני קהת יחנו על ירך המשכן תימנה, דגלו של ראובן סמוך להם, שנאמר (במדבר ב, י): דגל מחנה ראובן תימנה, אבל דגלו של יהודה היה במזרח, ויששכר וזבולון עמו, שנאמר (במדבר טז, ג): והחנים קדמה מזרחה דגל מחנה יהודה, וסמוכין להן משה ואהרן, דכתיב (במדבר ג, לח): והחנים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה משה ואהרן ובניו, לפי שהיו אלו סמוכין לתורה, זכו להיות בני תורה, דכתיב (תהלים ס, ט): יהודה מחקקי, וכתיב (דברי הימים א יב, לג): ומבני יששכר יודעי בינה לעתים, וכתיב (שופטים ה, יד): ומזבולן משכים בשבט ספר, ודתן ואבירם שהיו שכנים לקראת בעל מחלקת לקו עמו ואבדו מן העולם.

וכי בגלל שדתן ואבירם היו שכנים של קורח לכן הם חטאו והרי היו רשעים מעיקרא

וצ"ב וכי כאן זה המקור (שהרי מכאן אמרו) לאוי לרשע ואוי לשכנו והרי דתן ואבירם היו רשעים בפני עצמם והכו אחד את השני ואמר משה עליהם לרשע למה תכה רעיק (רשע כמוך) (שמות ב, יג) והיו מן האנשים שדברו לשון הרע עוד במצרים ואמר עליהם משה אכן נודע הדבר וכתוב במדרש (שמו"ר א, ל) רבי יהודה בר רבי שלום בשם רבי חנינא הגדול ורבותינו בשם רבי אלכסנדר אמרו היה משה מהרהר בלבו ואומר מה חטאו ישראל שנשתעבדו מכל האומות כיון ששמע דבריו אמר לשון הרע יש ביניהן היאך יהיו ראויין לגאולה לך אמר אכן נודע הדבר עתה ידעתי באיזה דבר הם משתעבדים, ועליהם אמר ה' למשה כי מתו האנשים המבקשים את רעתך שהיו מבקשים להורגו (ע"ז ה.) ובגללם משה רבינו ברח למדין ולפתע חזר והוא מוציא את עמ"י ממצרים והם חיפשו כל מה שאפשר להתנכל לו וכשאמר שלא ירד מן במחנה וידוע הוא מה שמובא שרצו דתן ואבירם לסתור דברי משה רבנו מה עשו פיזרו את המן שלקטו ביום שישי ואמרו לשכנים צאו וראו שאף בשבת יורד מן ואין בדברי משה ממש אלא שבנתיים ירדו ציפורים ועופות ואכלו את המן שפיזרו ולא נותר דבר בשדה ומכאן הלשון ולא מצאו כלומר שלא מצאו את אשר הניחו ועל כן אנו משלמים להם שכר ונוהגים לפזר בשבת זו מזון לעופות.

המשך בעמוד הבא

המשך מעמוד קודם

כוחה של חברה רעה

אלא מבואר את כוחה של החברה הרעה שכל הסיבה שדתן ואבירם הרשעים נשארו כך מפני שהיו ומאיך כוחה של החברה הטובה שאילו היו דתן ואבירם חברים לחברה טובה הם לא היו חוטאים וחוזרים בתשובה וכמו שכתב הרמב"ם פ"ו מהלכות דעות' דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ומעשיו אחר רעיו וחבריו נוהג כמנהג אנשי מדינתו לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד כדי שילמוד ממעשיהם ויתרחק מן הרשעים **ההולכים בחושך** כדי שלא ילמוד ממעשיהם'

וצ"ב למה הוסיף הרמב"ם את הלשון **ההולכים בחושך** מה שלא כתב אצל הצדיקים **ההולכים באור**

אלא בא לומר לא מביא מי שחושב שהרשעים הם באור (רק שלא זכו לשמור תורה ומצוות) שלא יקרב אליהם אלא אפילו מי שידוע שהרשעים הולכים בחושך וברור לו יופיה של התורה לא ילך עימהם כי במשך הזמן יקלקלהו.

וכמו שאומר רבי שלום שבדרון זצ"ל בספרו קול דודי דופק (עמ' צ"ב) בשם ר' לייב חסמן זצ"ל והרב מבריסק זצ"ל שפרשו את הפסוק ותראו את שקוציהם כך בפעם הראשונה כשרואה אדם עבודה זרה נחשבת היא אצלו כשיקוץ וגילול אבל כיון שסוף סוף ראה והביט בע"ז מתקרב הדבר אצלו ובפעם השנייה נהיה מהשיקוץ והגילול עץ ואבן כבר לא כל כך נורא בפעם השלישית כבר מתהפך הכל ונראית הע"ז בעיניו יותר נחמד ממש כסף וזהב אשר עמהם. כך ה"ה לגבי רשעים בהתחלה הם נראים לו שהולכים בחושך עד שחושב שהם הולכים באור ואילו הוא הולך בחושך רח"ל.

וזהו שאמר שלמה ע"ה משלי (יג כ) הולך את חכמים את שעושה עצמו טפל לחכמים זנב לאריות יחכם ורועה כסילים שנעשה אדון להם כי הרועה הוא הראש ירוע יהיה רע כמותם.

פני הדור כפני הכלב

ורב אלחנן וסרמן בקובץ מאמרים ואגרות ח"א עמ' רפה ביאר את מאמר הגמ' (סוף סוטה) שבדור שכן דוד בא פני הדור כפני הכלב ולמה נמשל דווקא לכלב ולא לשאר בעלי חיים אלא מנהגו של כלב להתקדם ולרוץ לפני בעל הבית אולם לאן הוא מקדים לרוץ כל מקום שבעל הבית מבקש ללכת לשם הוא מקדים לפניו לרוץ בעקבתא דמשיחא מקדימים פני הדור לרוץ הם רצים למקום שהדור רוצה שם ללכת בשם ר' ישראל מסלנטר זצ"ל שטים עם זרם הרחוב וכדי למצוא חן בעיני הרחוב הופכים הרבנים לבדחנים כיצד משיגים היום משרת רבנות או באמצעות מכרז אחת המפלגות או ע"י מכירה פומבית נמכר באיטליז ונשקל בליטרא הרבנים טוענים כי זו אשמת בעלי הבתים ואילו בעלי הבתים טוענים כי זו אשמת הרבנים שניהם צודקים כולנו אשמים בעלבונה של תורה כולנו נפגעים מאוי להם לבריות מעלבונה של תורה (אבות ו' ב)

הרצון למצוא חן בעיני המשלח זה הסיבה שהמרגלים חטאו

ושמעתי מידידי הרב עובדיה דהן שליט"א שרבינו האור החיים ביאר איך המרגלים שהיו כולם קדושי עליון חטאו וכתב ז"ל 'לצד שכונת המשלחים היתה רעה תפעיל פועל הרע בשליח ויחזור להיות שלוחו של אדם כמותו ויולד בו תכונה רעה מה שלא היתה בו קודם כדרך שתוולד בחינת הקדושה בשלוחי מצוה לטובה אות, ולזה הגם שהיו צדיקים, בהתחלתם עשות ההליכה לרגל נולד בהם תכונה רעה מכח המשלחים ויעצו להדיח' ואפשר שהכוונה שהם הושפעו ומבואר שאפי' רק שליחות לרשעים משפיעה ומקלקלת את מי שהתורה העידה עליהם שהם כשרים על אחת כמה וכמה אדם רגיל צריך שיתרחק מחברה רעה

איך קורח מוגדר רשע הרי כשר היה

אך צ"ב שקורח היה עד עכשיו כשר ובעל רוח הקודש ומנושאי הארון ורק במשך יום או יומים הוא פקר אם כן מה זה אוי לרשע אוי לשכנו גדול שאוי לרשע ואוי לשכנו נאמר אפי' על יומים)

אלא הביאור שאין האדם מדרדר ביום אחד אלא השורש נקרב עד שביום אחד הוא פורק עול וכך קורח היה רקוב מעיקרא וכמו שכתב רבינו החיד"א בפני דוד ז"ל 'כתב הש"ך על התורה דכל שבט לוי היו עניים שלא לקחו מהביזה ולא שאלו ממצרים לפי שהיה שטר שיעבוד ושבט לוי לא נשתעבדו ושבט לוי אף שהיו רואים ישראל מלאים מכסף וזהב וכל טוב ארץ מצרים הם לא היו חומדים שום דבר. אך קרח היה חומד ממון הרבה ונזדמן לו אוצר אחד מיוסף הצדיק ע"ה לרעתו ע"ש באורך'

הלימוד משה למעשה

עד כמה חמור להיות בחברה רעה ואפילו לא להיות רב שלהם

המשך מעמוד ראשון

בדיוק להיפך במלחמת מדין משה שולח את עמי"ל למלחמה למרות שמיתתו תלויה בה ולא עוד אלא ששלחם בשמחה בזמן שזה היה שקר גמור שבמלחמת מדין אף על פי ששמע שמיתתו תלויה בדבר, עשה בשמחה ולא איחר וכמו שכתב רש"י במדבר (לא, ג) בשם הספרי (קנז):

במדב"ר (כב, ב) נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמך (במדבר לא, ב), רבי יהודה אומר אלו היה רוצה משה לחיות כמה שנים היה חי, שאמר לו הקדוש ברוך הוא נקם ואחר תאסף, תלה הכתוב מיתתו במדין, אלא להודיעך שבחו של משה, **אמר בשביל שאחיה יעכב נקמת ישראל, מיד** (במדבר לא, ג): וידבר משה אל העם לאמר החלצו מאתכם אנשים לצבא, אנשים, צדיקים. ולהלן (שמות יז, ט): בחר לנו אנשים, וכן (איוב ד, יג): בנפל תרדמה על אנשים. (במדבר לא, ג):.

דבר אחר, וימסרו, בעל כרחן, לפי שתלה הכתוב מיתת משה בנקמת מדין, אמרו נלך למדין וימות משה, ונמנעו מלילך. אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה הפל גורלות על השבטים והם מסרין מאליהן.

יהושע שהתעכב כדי שיחיה נקצרו לו עשר שנים

ושם (כב, ה) אמרו רבותינו כתיב ביהושע (יהושע א, ה): כאשר הייתי עם משה אהיה עמך, והיה צריך יהושע לחיות מאה ועשרים שנה, כמשה רבינו, ולמה נתקצרו שנותיו עשר שנים, בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה: נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמך, ואף על פי שנתבשר בשורת מות לא אחר הדבר אלא נדרז, וישלח אתם משה. אבל יהושע כיון שבא להלחם עם שלשים ואחד מלכים, אמר אם אני הורגם מיד, מיד אני מת כשם שעשה משה רבינו, מה עשה התחיל מעכב במלחמתם, שנאמר (יהושע יא, יח): ימים רבים עשה יהושע את כל המלכים האלה מלחמה, אמר לו הקדוש ברוך הוא וכך עשית, הריני מקצר שנותיך עשר שנים. אמר שלמה (משלי יט, כא): רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום.

ולמרות שכל מה שמשה רבינו עשה רק לשם שמים שהרי מיתתו תלויה בדבר במקום כפיות טובה אסור

ושם (כב, ג) וישלח אתם משה (במדבר לא, ו), אמר הקדוש ברוך הוא למשה: נקם נקמת, אתה בעצמך, והוא משלח את אחרים, אלא מפני שנתגדל בארץ מדין אמר אינו בדין שאני מצר למי שעשה בי טובה, המשל אומר בור ששיתית ממנו אל תזרק בו אבן. ויש אומרים שאינה זו מדין שנתגדל בה משה, שזו בצד מואב והיא חרבה עד עכשו, למה שלח פינחס, אמר, מי שהתחיל במצוה הוא גומר, הוא השיב את חמתו והכה את המדינית, הוא יגמר מצותו. (במדבר לא, ו): וכלי הקדש, זה הארון, שנאמר (במדבר ז, ט): כי עבדת הקדש וגו'. רבי יוחנן אמר אלו בגדי כהנה, שהם אורים ותמים, כמו שנאמר (שמות כט, כט): ובגדי הקדש אשר לאהרן. (במדבר לא, ז ח): ויצאו על מדין כאשר צוה ה' את משה ויהרגו כל זכר, ואת מלכי מדין וגו' הרגו בחרב, מה בקש שם, אלא שהלך לטל שכרו מן עשרים וארבעה אלף, עליו נאמר (משלי כו, כז): כרה שחת בה יפול וגולל אבן אליו תשוב. (במדבר לא, יא יב): ויקחו את כל השלל ואת כל המלקוח, ויבאו אל משה ואל אלעזר הכהן, להודיע שבחן שלא נטלו כלום מן הבזה שלא ברשות, אלא הביאו לפניהם ואחר כך נטלו. (במדבר לא, יג): ויצאו משה ואלעזר הכהן וכל נשיאי העדה לקראתם, להודיע ענותנותו ושבחו של משה שהיו כלם תלמידי תלמידיו.

לקחי האור החיים הקדוש

למה קורח לא קיבל משהו בהנהגה הרי לפי הסדר הוא קודם

מפני שלא היה לו את המידות של וראך ושמו בליבו עוד שלא היתה לו את התכונה של ההודאה

למה משה רבינו המית את קורח ולא התפלל שיחזרו בתשובה

אלא האדם הוא בחירי כמו שאומר רבינו החיד"א (בפני דוד שלח לך) שהאדם הוא בחירי ולא יכולה תפילה להועיל בשביל חבירו, וכל מה שמועילה זה רק כדי לסייעו שתפילה עושה מחצה ורק מסייעת לו ומוסיפה לו זכויות אבל העיקר תלוי בו, לכן יהושע שהיה ענו והיה חסר לו קצת כדי שלא לחטוא הועילה לו תפילתו של משה רבינו אבל שאר המרגלים לא תועיל להם התפילה לכן משה רבינו לא התפלל עליהם כמו שלא הועילה תפילה על קורח שלא יחטא צ"ב

א. למה קורח לא קיבל משהו בהנהגה הרי לפי הסדר הוא קודם

ב. למה משה רבינו ביקש שימותו ולא כמו בחטא העגל שלמרות שעמ"י היו בגדר עלובה כלה שזינתה תחת חופתה, משה רבינו לימד זכות עליהם שאמר למה ה' יחרה אפך על שאמרת לי אנכי ה' אלוקיך ולא להם (לימוד זכות שהוא עצמו דחוק מאוד) וכי חטאו של קורח יותר חמור מהם. וכי כבוד התלמיד יהיה יותר מכבוד רבו והרי מצינו שהקפיד ה' על השמש והירח שלא מיחו על כבודו ומחו על כבוד בשר ודם כמו שמבואר בגמ' (נדרים לט): דרש רבא ואמרי לה אמר ר' יצחק מאי דכתיב (חבקוק ג-יא) שמש ירח עמד זבולה שמש וירח זבול מאי בעיין והא ברקיע קביעי מלמד שעלו שמש וירח מרקיע לזבול ואמרו לפניו רבונו של עולם אם אתה עושה דין לבן עמרם או מאירים ואם לאו אין אנו מאירין באותה שעה ירה בהן חיצים וחניתות אמר להם בכל יום ויום משתחווים לכם ואתם מאירים בכבודי לא מחיתם בכבוד בשר ודם מחיתם ובכל יום ויום יורין בהן חיצין וחניתות ומאירים שנא' (חבקוק ג-יא) לאור חציך יהלכו וגו'

ג. מה הטענה של עמ"י מדוע המתם את עם ה' וכי הם לא ידעו את האמת כמה משה רבינו התאמץ שלא להרוג את קורח אלא זה גופיה הם טענו למה לא התפלל עליהם ולא לימד עליהם זכות

ד. מדוע נענשו עדת קורח ונהרגו במגיפה 14.700 אנשים הרי הם ראו את כל גדולי ישראל והסנהדראות שנמשכו אחרי קורח (כמבואר במדרש רבה יח,ב) ומניין עליהם להכריע שמשה צודק. (דרש דוד עמ' קלט)

תירוצים

אלא התירוץ על שאלה א קורח לא קיבל תפקיד כי הוא לא היה מתאים כי לא היתה בו את המידה להודות וכן לא היה בו את התכונה של הדאגה לשני ושל וראך ושמו בליבו שגורר את כל עמ"י למריבה עם משה רבינו בשביל יחיד ומנהיג אמיתי מקריב את כולו בשביל הכלל.

קורח לא רצה לשמוע כדי שלא יגיע למצב בו הוא צריך להודות

ב. וד. אלא התירוץ יובן עפ"י ואומרים בשם אחד מראשי הישיבות זצ"ל שפעם פגשו בחור שלמד בעבר בישיבה בחבור הרגיש שלא בנח כאילו הוא לא חזק וסתם יצא ופקר וניסה להרשים את הגר"ח ואמר לו שהרב לא יחשוב שסתם (בגלל תאות מסכנות ואני טיפש וחלוש אופי כמו שזה באמת מה שהיה...) יצאתי אלא בגלל שהיו שאלות חזקות באמונה, אבל גם עכשיו אני אומר שאם הרב מתרץ לי אותם אני חוזר בי לשיבה. ענה לו הגר"ח בשאלה אמור לי מתי התקשת בשאלות באמונה האם כשהיו לך בישיבה אז למנה לא באת לשאול אותי לפני שאתה עושה צעד כזה גורלי הרי לפי דבריך אפ"י עכשיו שאתה בגדר שנה ופסירש קשה מכולם אתה מוכן לחזור אם אני יתרץ לך את השאלות. אלא בהכרח שהשאלות באו לך אחרי שנפלת ופקרת ועל זה אני יכול לענות כי אין זה שאלות אלא תירוצים שהמצאת כדי להצדיק את דרכך הרעה ועל שאלות יש תירוצים אך על תירוצים אין תירוצים. וכן קורח והסנהדראות לא רצו לשמוע את משה וכבר פסקו ושמו טלית שכולה תכלת ואח"כ שואלים את משה טלית זו חביבת בציצית או פטורה ואם כוונתם באמת לברר כדת של תורה לא היו שמים מעיקרא אלא שואלים ואח"כ עושים מעשה וכן בהדיא במדרש (במד"ר יח,ט) שאומר שקורח היה פקח ערום וז"ל 'ויאמר משה אל קרח (במדבר טז, ח), מי שילך ומדבר עם יוסף אומר לשמעון שמע. יש אומרים שהיה מבקש ממנו שיחזר בו ואומר לפניו דברים רכים, כיון שראה שלא שמע אמר עד שלא ישתתפו אחרים עמו, התחיל לדבר להם (במדבר טז, ח): שמעו נא בני לוי, הקטן הוא הכבוד שבידכם, (במדבר טז, ט): המעט מכם כי הבדיל אלהי ישראל וגו', חזר על קרח (במדבר טז, י): ויקרב אתך ואת כל אחיך בני לוי, לפי שהיה גדול שבשבט נעשו אחיו טפלה לו, (במדבר טז, יא): לכן אתה וכל עדתך הנעדים על ה', המחלקת הזו אינה כנגדנו אלא כנגד הקדוש ברוך הוא. משל למלך שהיו לו עבדים הרבה ורצה לעשות אחד מהן בן חורין ולתן לו זמורה, חזר ועשה אותו סנקליטיקוס, עמדו חבריו כנגדו, אמרו אם הוא עצמו בא ונטל לעצמו אותה גדלה יפה עשו שעמדו כנגדו, עכשו שרבו הוא שעשה לו, כל מי שעומד כנגדו לא כנגד רבו הוא עומד. אף כך אמר להם משה, אלו אהרן אחי נטל לעצמו את הכהנה יפה עשיתם שנתרעמתם עליו, עכשו הקדוש ברוך הוא נתן לו שהגדלה והגבורה והמלכות שלו, כל מי שעומד על אהרן לא על הקדוש ברוך הוא הוא עומד, לכן כתיב (במדבר טז, יא): ואהרן מה הוא כי תלינו עליו. בוא וראה חסידותו של אהרן הצדיק, בשעה שהציק משה שמן המשחה על ראשו נזדעזע אהרן ונבעת, אמר למשה, אחי, שמא לא הייתי ראוי להמשח בשמן הקדש ומעלתי ונתחייבתי כרת, שאמר הקדוש ברוך הוא (שמות ל, לב): על בשר אדם לא ייסך, לפיכך העיד הכתוב עליו (תהלים קלג, א ג): הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, כשמן הטוב על הראש ירד על הזקן זקן אהרן, כטל חרמון, הקיש שמן המשחה לטל חרמון, מה טל חרמון אין בו מעילה, כך שמן היורד על אהרן אין בו מעילה, לפיכך הנעדים על ה'. כל הדברים האלו פיס משה לקרח, ואין את מוצא שהשיבו דבר, לפי שהיה פקח ברשעו, אמר אם אני משיבו יודע אני בו שהוא חכם גדול ועכשו יקפחני בדבריו ואני מתרצה לו בעל כרחי, מוטב שלא אזקק לו. כשראה משה שאין בו תועלת פרש הימנו. ומוכח שטענותיו לא היו באמת רק שרצה להשיג מה שרצה בכח מה שרצה ועל תירוצים אין תירוצים ולכן לא ביקש עליו רחמים כי כל מה שמבקשים רחמים זה רק כשיסכיח שיחזור בתשובה משא"כ בקורח.

המשך בעמוד הבא

המשך מעמוד קודם

דברי רבינו יונה בשערי תשובה שונא תוכחות אין לו תקוה ותקנה במוסר רע אבל אחת דתו למות

וכתב רבינו יונה בשערי תשובה (שער שני אות יא) ואשר לא יתעורר לקול המוכיחים וכפל עונו כי הזהירוהו והקשה את לבו ולא נזהר כמו שנאמר (משלי יז יא) תחת גערה במבין מהכות כסיל מאה אך מרי יבקש רע ומלאך אכזרי ישלח בו פירוש האיש הרע לא יכנע לקול המוכיחים אך יבקש להמרות ותחת כי לא נחת מדברי המלאך המוכיח מלאך אכזרי ישלח בו מדה כנגד מרה כי המוכיחים נקראו מלאכים שנאמר דה"ב לו טז והיו מלעיבים במלאכי האלהים ובתים דבריו ומתעתעים בנביאיו ועוד אמר שלמה עליו השלום משלי טו י מוסר רע לעוזב ארח שונא תוכחות ימות פירוש אמת כי ראוי מוסר רע לעוזב אורח ועובר על דברי תורה אכן יש תקוה כי יווסר וישוב מדרכו הרעה אך רע ממנו שונא תוכחות כי אין לו תקוה ותקנה במוסר רע אבל אחת דתו למות כי העובר עבירה תתקפהו התאווה והיצר השיאו ויתכן כי נפשו מרה לו על אשר לא עצר כח מפני יצרו ואולי יכסוף לתוכחה ויקוה למוסר אבל שונא התוכחת כבר נואש מנפשו ושנאת התוכחה תהיה לו לעדה כי הוא שונא דברי ה יתברך ולכן כיון שראה משה רבינו את עוצם שנעתם וכמו שמבאר רבינו

וכן מבואר באור החיים הקדוש (טז,יד) העיני וגו' לא נעלה. פירוש בחרים ניקור עיניהם ממעלה אשר יובטחו בה ממנו, בזה גילו עוצם הפלגת השנאה אשר שונאה טובת הצדיק אצלם יותר מניקור עיניהם, לזה חרה אפו של משה מאוד

למה נמשלו האמוראים לדבורים בדווקא

ונראה לבאר את עומק כוונתו עפ"י הפסוק (דברים א,מד) ויצא האמורי היושב בהר ההוא לקראתכם וירדפו אתכם כאשר תעשינה הדבורים ויכתו אתכם בשעיר עד חרמה וצ"ב למה המשילים לדבורים הרי מכתם של הדבורים אינה קשה כל כך בעוד שהכתוב אומר ויכתו אתכם בשעיר עד חרמה והיה צריך להמשילם לאריה או למכתו של שועל שאין רפואה למכתו

(ובדעת זקנים כתב כאשר תעשינה הדבורים. יפי' שעוקצין מכאן ומכאן ואין ממייתין כך ויכנסו ויכתו שרדפו אחריהם בהכה ופצוע אבל לא הרגום כדי שלא יגדילו פיהם ונמצא שם שמים מתחלל. ותדע שלא מנה בכאן הנופלים במלחמה כדרך בשאר מלחמות ונראה שזו המלחמה דושימעה הכעני מלך ערד דכתיב שם וישב ממנו שבי אבל לא הרגו אחד מהם והקב"ה לקח אחר כך נקמתם מהם שני וישמע ה' בקול ישראל ויך את הכעניני')

ועל זה רש"י מתרץ 'כאשר תעשינה הדבורים מה הדבורה הזאת כשהיא מכה את האדם מיד מתה אף הם כשהיו נוגעים בהם מיד מתים עכ"ל והקשה הרב מברסק עדין מה זה מיישב שלכאוי אין זה עד חרמה שכמו שדבורה כשמכניסה את הארס מיד מתה, כך האמורים מיד שהיו נוגעים בהם מיד מתים הרי כח המכה חלש שאינו יכול להכות בחזקה כי נגעייה בלבד מת המכה וזה היפוך המשך הכתוב ויכתו אתכם בשעיר עד חרמה

אלא תי' הרב מברסק. הסכנה גדולה היא אם הרודף אותך ומוכן למות ולהתאבד מיד אחרי ההכאה שאז אין שום דרך איך להינצל ממנו כי כל מה שתעשה להגן על עצמך לא יעזור מכיון שהוא מוכן להכנס באש ובמים וזה מדגיש הכתוב וירדפו אתכם כאשר תעשינה הדבורים וכמו שהדבורה מכה ומתה כך האמוראים על אף שנוכחו לדעת כי כשהם נוגעים בכך מתים אעפ"י זה לא מרתיע אותם לבלי להילחם אלא הם מתים ואחרים באים אחריהם ויכתו אתכם בשעיר עד חרמה א"כ אין סתירה בין תחלת הפסוק לסופו הכל להדגיש גודל השנאה ורצון הנקמה ותאות הרצח שלהם וזה הפירוש בתהלים קי"ח י"יב כל גויים סבבוני וכו' סבוני כדבורים שהשונאים סבבוני גם סבבוני להתנפל עלי וללחום עמדי ולא עוד אלא סבוני כדבורים וכמו הדבורה כשהיא מכה היא מתה כך הם אפילו שידועים שיהיה להם סוף מר והשי"ת ישלם להם כגמולם ובכל הגויים אעשה כלה בכל זאת הם ממשיכים לרדוף לשאיפת רצח

למה קורח לא שב בתשובה לפני שהאדמה בלעה אותו שהרי יכל לטעון בפני ה' שאם אינו מקבל הוא נועל דלת בפני השבים וכמו שטען מנשה

אלא לקורח חסרה מידת ההודאה וכמו שמביא בשמירת הלשון (שער הזכירה פרק טז) עוד בא אחי ואראך גדל כח היצר שיש במדת הנצחון, שכשכנס בעמק המחלקת, אז אף אם יראה בעיניו שהולך בדרך חשך ואפלה וירד לגיהנם על ידי זה, אף על פי כן הוא מתרצה יותר לילך בעמק שאול לא יחשך מן המחלקת. וירשה היא להם מין יצר הרע הזה מאביהן דתן ואבירם, הם הם אביהן של כל בעלי המחלקת, והם אמרו כן בפרוש כדאיאתא במדרש רבה פרשת קרח, שאמרו: הרי אנו מעמידין דברינו, ואין אנו עולין מדינה של גיהנם [פרוש: אף שאין אנו עולין אף על פי כן אנו מעמידין דברינו]. על כן חוס, אחי, וחמול על נפשך ונפש בניך ובנותיך ומנע עצמך מהמחלקת. לא די שהו מוכנים להפסיד את העוה"ז אלא היו מוכנים להפסיד את העוה"ז שזה נצח נצחים.

אפילו מנשה בצר לו הסכים להודות שיש ה' ולא העדיף למות

אמרו חז"ל (ילקו"ש מלכים ב' כא') וכי תעלה על דעתך שחזקיהו מלך יהודה לכל העולם למד תורה ולמנשה בנו לא למד אלא מכל טורח שטרח בו וכל עמל שעמל בו לא החזירוהו למוטב אלא יסורים שני וידבר אל מנשה וילכדו את מנשה בחמים וכתוב כהצר לו חלה את פני אלוקיו וינעו מאוד הא למדת שחביבין יסורין מאי ויאסרוהו בנחושתיים עשה לו כמין מוליאר של נחושת ועשה אותו נקבים נקבים ונתנוהו לתוכה והתחילו מסיקין תחתיו וכו' וכן שראה צרתו צרה לא הניח עבודת אלילים בעולם שלא הזכירה צלמא פלן איתיי שיזבי וכיון שלא הועיל לו כלום אמר זכור אני שהיה אבי מקרא הפסוק הוה בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה ושבתי עד ד' אלוהיך הרי אני קורא אותו אם יעניני מוטב ואם לאו כל אפיית שוין והיו מלאכי השרת סותמין החלונות של רקיע שלא תעלה תפילתו לפני המקום ואומרים לפני רבון העולמים אדם שהעמיד צלם בהיכל כלום יש לו תשובה א"ל הקב"ה אם איני מקבלו בתשובה הרי הדלת נעול בפני כל בעלי תשובה מה עשה הקב"ה חתר לו כמין חתירה אחת תחת כסא הכבוד שלו ושמע תחינתו עיי"ש

והדברים צ"ב מה טענת הקב"ה שאם אינו מקבלו בתשובה הרינו נועל דלת בפני כל בעלי תשובה הלוה בעל תשובה יקרא הרי גם בשעה שהוא כבר מסכים לקרוא אל ד' הוא עושה תנאי שאם הקב"ה לא יענה אותו אז ח"ו כל אפיא שוין ואין לך כפירה גדולה מזו ומדוע זה נכלל בגדר בעל תשובה והיו המלאכים צריכים לענות שבאי קבלתו את מנשה לא סוגרים דלתות תשובה כי כאשר יבואו בעלי תשובה כמו יקום איש צרורות ויוסף משייתא ור' אלעזר בן דורדיא וכדו' שהם בע"ת אמיתיים בודאי שהקב"ה יקבלם אבל מנשה לא עשה כאן תשובה ועוד הלוה יקרא ויכנע מאוד איה הכניעה ואיה המאודיות שבה ועוד צ"ב מה כונתם במה שטענו אדם שהעמיד צלם בהיכל כלום תקנה יש לו הרי תשובה יש לכל העבירות וגם למעמיד צלם בהיכל יש תשובה אלא הביאור כי יסוד התשובה הוא ההודאה ואף שבודאי התנאי שהוסיף מנשה הוא כפירה מ"מ יש כאן כניעה וביחס למצבו הקודם היה אפשר להגדירו גם כויכנע מאוד דבמצבו הקודם הוא העמיד צלם בהיכל דהיינו שלא הכיר כלל באולוקותו יתברך משום דצלם בהיכל משמעו הוא שח"ו לא קיים בעולם הקב"ה וזוהי היתה טענת המלאכים דגם נעשיו הוא עדיין כופר והוא עדיין אותו אדם שהכניס צלם בהיכל ולא נשתנה אבל הקב"ה שהוא היחיד שמבין ענין התשובה גילה כאן שהיתה כאן כניעה משום שעד היום גם בתנאים מפליגים הוא לא היה מוכן להכנס למשא ומתן בדבר הכרה בדי' וקעת אף עששה תנאים מ"מ באם יתקיימו התנאים הוא מוכן להכיר זה נקרא בלשון הקב"ה ויכנע מאוד ולכן חתר לו חתירה וקבלו כי כל כניעה היא שלב ודרגה במעלות התשובה ומהלשון שחתר לו חתירה תחת כסא הכבוד משמע שתשובתו הגיעה עד כסא הכבוד (החלק האחרון הוא עפ"י מה שראיתי בספר עלי באר ח"א עמוד ב) את הכח להודות שטעניו קיבלו מיהודה יוכר יהודה ויאמר צדקה ממני יהודה שקידש שם שמים בפרהסיא וכה ונקרא כולו על שמו של הקב"ה הוה כיון שהודה ואמר צדקה ממני יצאה בת קול ואמרה אתה הצלת תמר ושני בניה מן האור חייך שאני מציל בזכותך שלשה מבניך מן האור מאן ניהו חנניה מישראל ועזריה' (סוטה י)

וצ"ב הרי מה שחנניה ניצלו זה בזכות שקידשו שם שמים אלא ה' לא עושה נס למי שמייחס אליו את ההצלחות ועמרים מודה לדברי בתו הקטנה וכן משה מודה שמעתי ושכחתי שכתוב וישמע משה וייטב בעיניו ויקרא י' בא הודה ולא בוש לומר לא שמעתי אלא אמר שמעתי ושכחתי (זבחים קא) ולפי"ז מובן למה נעשנו כולם שהיה להם להבין שאין רצונו של קורח באמת רק בתפקידים ולנתק עצמם מזה ולחשוב שזה לא קשור אליהם וכמו שעשתה אשתו של און בן פלת לבעלה. ג. לפי"ז יובן שעמ"י טענו שעל משה היה לבקש רחמים עליהם שזה לא גרע מחטא העגל אבל כל מה שמבקשים רחמים זה רק כשי סיכוי שיחזור בתשובה אבל בלא"ה לא.

הרב היים בן המו שליט"א

איך קורח שהיה בעל רוח הקודש ומנושאי הארון נכשל

אחת הפרשיות המסעירות בדור המדבר שהותירה רשמים ולקחים רבים בעבודת ה' ובעיקר בעניינם של המידות הרעות, על הסכנה הטמונה בהם, גם כשמדובר בענקי הרוח שבדור דעה, וכפי שאמרו דורשי רשומות על דברי רש"י בתחילת הפרשה, שכתב, "פרשה זו נדרשת יפה". נראה בע"ה לעסוק באחד המניעים ואולי העיקרי שגרם להפיל את אחד מגדולי ישראל האמתיים, שהיה בעל מעמד בכיר ביותר, הן מבחינה רוחנית והן מבחינה גשמית, קורח היה בעל רוח הקודש, פיקת, נביא, מיוחס, היה בן יצהר אחי אביו של משה משבט לוי, היה מטועני הארון, ולהיות מטועני הארון הפירוש להיות עומד במבחן המסוגלות בכל רגע נתון כדוגמת הכהן הגדול ביום הכיפורים שנכנס לפני ולפנים, גם הוא הרגיש את החוויה המרוממת של הארון נושא את נושאי, ואילו מצטרפים מאתיים וחמישים איש שהיו ראשי סנהדראות, קרואי העדה, אנשי שם, שידעו את השם המפורש, ובכוחות משותפים הם יוצאים למחלוקת כנגד הנהגתו של משה. שהרי מי שלא נהג כבוד בארון נפל ונהרג רש"י בראשית כט לד מבואר שהארון היה מכלה בשבט לוי שהם היו נושאים את הארון ומי שלא היה נוהג בו כבוד כראוי היה הארון מכלה בו והנה קרח ומשפחתו היו מנושאי הארון כדאיתא במדרש במדב"ר יח ג אמרו חכמים חכם גדול היה קרח ומטועני הארון שנאמר במדבר ז ט ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקודש עליהם' וקרח בן יצהר בן קהת ע"כ ומזה שלא מתו הוא ובניו מוכח שהיו נוהגים כבוד גדול בארון

בהגיענו לפרשה זו צפות ועולות שאלות רבות קשות ונוקבות, על העילית של דור המדבר, איך נפלו גיבורים לדיוטא כל כך נמוכה? כאשר מבחינה הגיונית נראה שהם נכנסו למלחמה אבודה מראש, במבט שטחי התמונה העולה מסיפור הפרשה נשמע כך, עומדת אפוזיציה לוחמנית כנגד משה ואהרן שבראשה עומד קורח משבט לוי, ובמילים בוטות וחריפות הוא מדבר על פגמים בהנהגת משה, תוך כדי ניסיון לערער את אמינותו של מי שהוציא את אותם משעבוד מצרים, קרע להם את הים, והוריד את התורה, לצורך העניין הוא משתמש בדמגוגיה זולה וסוחפת כמובא במדרש הסיפור על אותה אלמנה שהייתה בשכנותו וכו' סיפור שלא היה ולא יכול היה להיות מאחר ומדובר במדבר שלא היו גידולי קרקע, ולא מעשרות וכו' ומאכלם היה מן רוחני, ובכלל עשיר כמו קורח לא היה יכול לפתור לאותה אלמנה את בעיית הפרנסה, ולתחזק אותה? איפה ה-250 נשיאי העדה המורמים מעם, איך נסחפו אחר קורח כעיוורים באפילה, איך הספיקו לשכוח את מעמד הר סיני, בו משה עולה לשמים ארבעים יום וארבעים לילה? את קריעת ים סוף? איך העזו לסתור את דבריו של אב הנביאים שאפילו פרעה שוכנע שהוא שליחו של הקב"ה? גם מה שאמרו חז"ל שנתקנא בנשיאותו של אליצפן בן עוזיאל כמובא ברש"י ו"ל: מה ראה קרח לחלוק עם משה? נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עוזיאל, שמינהו משה נשיא על בני קהת על פי הדבור. אמר קרח, אחי אבא ארבעה היו, עמרם הבכור נטלו שני בניו גדולה, אחד מלך ואחד כהן גדול, מי ראוי ליטול את השנייה, לא אני, שאני בן יצהר שהוא שני לעמרם, והוא מינה נשיא את בן אחיו הקטן מכולם, הריני חולק עליו ומבטל את דבריו, וכו'. ויש לתמוה ממתן חלוקת התפקידים בעם ישראל מחולקת לפי מפתח הלידה? הרי מצאנו אצל יעקב, וכן אצל בניו שהבכורה והמלוכה חולקה לא לפי הסדר הכרונולוגי אלא הענייני, ואפילו אצל האחים משה ואהרן, הרי שאהרן היה האח הגדול, ואת תפקיד ההנהגה אדון הנביאים קבל משה, ובפרט כאן שמשה לא פעל על פי שיקול דעתו אלא על פי הנחייתו של בורא עולם, וגם איזה אינטרס היה לו למשה לדלג על קורח ולתת את הנשיאות לאליצפן? שאלה נוספת שצריך להבין, לאחר חטא העגל שביטא כפירה בבורא, משה עולה לשמים ובמשך ארבעים יום מתפלל ומבקש מהקב"ה שימחל לעם ישראל, גם במחיר של "מחני נא מספרך אשר כתבת" וכך כמעט בכל חטאי בני ישראל, ואילו כאן במחלוקת קורח תגובת משה הייתה חריפה ביותר כמש"כ (טז-טו) "ויחר למשה מאוד, ויאמר אל ה' אל תפן אל מנחתם", ומוסיף משה ואומר (טז-ט) "אם כמות כל האדם ימותו,,, לא ה' שליחני" כלומר משה מזמין עבור עדת קורח מיתה חדשה, ע"י בריאה חדשה, לא מחלה ממארת, לא אירוע מוחי, לא תאונת דרכים, גם לא רעידת אדמה, אלא בריאה שנבראה מששת ימי בראשית לאירוע הזה, וכל כך למה?

סכנת מלכות המידות הרעות

שאלות אלו ועוד מובילים אותנו לאחד הלקחים המתבקשים, והוא שיהיה האדם הגדול ביותר שיהיה, כאשר הוא נלכד במלכות המידות הרעות של קנאה, כבוד, שוחד, שהם כעין חיידק טורף המטריף את דעתו של האדם, והוא דומה לגרגיר חול הנכנס בעיני השכל, או אז פעולות האדם נעשות ללא כל היגיון, וזהו כוחן של המידות הרעות, לכן אותו קורח שהיה ראוי להיות "הלוי הגדול" כמעמדו של אהרן שהיה "הכהן הגדול" מתגלגל במדרון חלקלק של המידות הרעות, עד כדי כפירה בה' ובמשה עבדו, ומצליח אף לסחוף אחריו מאתיים וחמישים אנשי עדה שהיו נשיאים שהספורנו כתב עליהם שהיו קדושים "מכף רגל ועד ראש".

המכנה המשותף לקבוצה שהצטרפה לקורח שלכולם הייתה תחושת קיפוח

כותב האברבנל שהמכנה המשותף לקבוצה שהצטרפה לקורח שלכולם הייתה תחושת קיפוח, וקורח ש"פיקח" היה גילה את חולשתם של המאתיים וחמישים איש שהיו כולם בכורים, שעד לחטא העגל היו ראויים לעבוד במשכן, ולאחר חטא העגל הועבר מעמדם לשבט לוי, וחשבו להחזיר את הכבוד האבוד ע"י הצטרפותם לקורח, כך גם בני ראובן שניטלה ממנו הבכורה, כלומר קבוצת ממורמרים מתלכדת בשל אינטרס של כבוד כנגד מנהיגותו של משה, ומוסיף הרמב"ן סיבה נוספת לאותה התפרצות כנגד משה וז"ל: והנה ישראל בהיותם במדבר סיני לא אירע להם שום רעה, כי גם בדבר העגל שהיה החטא גדול ומפורסם היו המתים מועטים, כשלושת אלפים בלבד, וניצלו בזכות תפלתו של משה שהתנפל עליהם ארבעים יום וארבעים לילה, והנה היו אוהבים אותו כנפשם ושומעים אליו, ואלו היה אדם מורד על משה בזמן ההוא היה העם סוקלים אותו, ולכן סבל קרח גדולת אהרן, וסבלו הבכורים מעלת הלוויים, וכל מעשיו של משה, אבל בבואם אל מדבר פארן ונשרפו באש תבערה, ומתו בקברות התאוה רבים, וכאשר חטאו במרגלים לא התפלל משה עליהם ולא בטלה הגזרה מהם, ומתו נשיאי כל השבטים במגפה לפני ה' ונגזר על כל העם שיתמו במדבר ושם ימותו, אז הייתה נפש כל העם מרה, והיו אומרים בלבם כי יבואו להם בדברי משה תקלות ואז מצא קרח מקום לחלוק על מעשיו וחשב כי ישמעו אליו העם.

וזהו שאמרו חז"ל הקנאה התאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם, כל אדם, גם את האדם הענק שבענקים, לכן דווקא בפרשיות אלו חובה עלינו להתחזק במידות טובות והבא ליטה